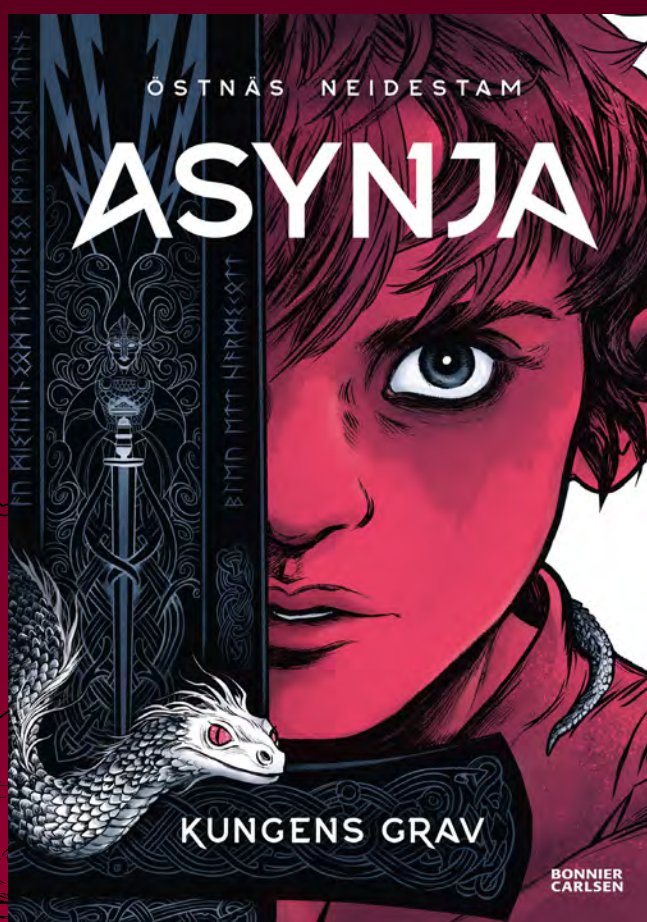

ASYNJA

LÄRARHANDLEDNING

LÄRARHANDLEDNING ASYNJA KUNGENS GRAV

Av Pär Sahlin

Det här är en lärarhandledning till boken *Asynja – Kungens grav* av författaren Elisabeth Östnäs och illustratören Lina Neidestam, utgiven av bokförlaget Bonnier Carlsen. Det är den första delen i Asynja-serien. I lärarhandledningen finns tankar, idéer och förslag på hur du kan arbeta med boken tillsammans med dina elever.

I lärarhandledningens inledning får du utöver en presentation av boken och författarna också utdrag från läroplanens (Lgr11) syftesbeskrivning och centrala innehåll för årskurs 4–6 i svenska, svenska som andraspråk, historia och religion.

Lärarhandledningen är uppbyggd kring vad du kan göra före, under och efter läsningen av boken. Här finns läsförståelsefrågor kopplade till bokens handling men också samtalsfrågor där eleverna kan göra textkopplingar till sig själva, sin omvärld och andra texter. I lärarhandledningen finns också ord – och begreppslistor samt tips på olika teman kopplade till vikingatiden som du kan arbeta med parallellt. Boken och de teman som presenteras fungerar också att arbeta med i samband med ett besök på The Viking Museum i Stockholm.

THE VIKING MUSEUM

Vilka var egentligen vikingarna? Hur kommer det sig att de gjort sig både kända och okända i hela världen? I den levande utställningen möter du genom filmer, föremål och miljöer människorna bakom denna mytomspunna tidsepok. Du förfasas över vikingarnas brutala plundringar, upplever det hårda livet på havet och känner lukten av tjära och torkad fisk. Här upptäcker du också vardagslivets mödor, runornas fascinerande värld och den spännande nordiska mytologin.

OM BOKEN

I *Asynja – Kungens grav* får vi följa flickan Disa från Uppåkra. När hela hennes familj brutalt mördas tar hon sin brors namn och söker plats i kungens hird på Björkö. Målet är att hämnas den eller de som mördat hennes familj. Livet hos Rävungarna, de yngsta krigarna, är hårdare än hon trott. En natt, när hon tvingas vaka vid Kung Eggs grav upptäcker hon att uråldriga krafter kallar på henne. Och att något inom henne svarar. Parallellt med Disas berättelse får vi också följa Sunna, Iskungens dotter, som måste bli völva för att kunna gifta sig med kungasonen Dag och de intriger som smids av Iskungen och hans enögda krigare. I bakgrunden finns också något värre, en hotande klimatkatastrof som riskerar att förgöra allt som kommer i dess väg.

Boken är rikt illustrerad och tillsammans med texten bildar de en helhet som förhöjer läsoplevelsen.

OM FÖRFATTARNA

Elisabeth Östnäs är författaren till den hyllade trilogin *Sagan om Turid*, som belönades med Slangbellan för bästa ungdomsboksdebut samt Nils Holgersson-plaketten. Östnäs skriver även historiska romaner för vuxna. Serietecknaren Lina Neidestam är kanske mest känd för sin feministiska humorserie *Zelda*. Hon har också skrivit och illustrerat den egna barnboken *Rysliga förskolan*.

ELISABETH ÖSTNÄS

LINA NEIDESTAM

KOPPLING TILL LGR 1

Här nedan presenteras några av de kopplingar som finns att göra mellan läsningen av boken, uppgifterna i lärarhandledningen och läroplanen.

SVENSKA

Delar av syftesskrivningen i kursplanen för svenska, Lgr11:

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmåga att skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra. Eleverna ska ges möjligheter att kommunicera i digitala miljöer med interaktiva och föränderliga texter. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor.

I undervisningen ska eleverna möta samt få kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

DELAR AV CENTRALT INNEHÅLL I ÅRSKURS 4–6

Läsa och skriva

- *Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.*
- *Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar, såväl med som utan digitala verktyg.*

Berättande texter och sakprosatexter

- *Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Texter i form av skönlitteratur, lyrik, dramatik, sagor och myter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.*
- *Berättande texters budskap, språkliga drag och typiska uppbyggnad med parallellhandling och tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.*
- *Några skönlitterära betydelsefulla barn- och ungdomsboksförfattare och deras verk.*

SVENSKA SOM ANDRASPRÅK

Delar av syftesskrivningen i kursplanen för svenska som andraspråk, Lgr11:

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva på svenska. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmåga att skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra. Eleverna ska ges möjligheter att kommunicera i digitala miljöer med interaktiva och föränderliga texter. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor.

I undervisningen ska eleverna möta samt få kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt svenska språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

DELAR AV CENTRALT INNEHÅLL I ÅRSKURS 4–6

Läsa och skriva

- *Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna.*
- *Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar, såväl med som utan digitala verktyg.*

Berättande texter och sakprosatexter

- *Berättande texter och poetiska texter för barn och unga. Texter i form av skönlitteratur, lyrik, dramatik, sagor och myter. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.*
- *Berättande texters budskap, språkliga drag och typiska uppbyggnad med parallellhandling och tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar samt deras ord och begrepp.*
- *Några skönlitterära betydelsefulla barn- och ungdomsboksförfattare och deras verk.*

HISTORIA

DELAR AV SYFTESSKRIVNINGEN I KURSPLANEN FÖR HISTORIA, LGR11:

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att tillägna sig en historisk referensram och en fördjupad förståelse för nutiden. De ska också få möjlighet att utveckla en kronologisk överblick över hur kvinnor och män genom tiderna har skapat och förändrat samhällen och kulturer.

Undervisningen ska stimulera elevernas nyfikenhet på historia och bidra till att de utvecklar kunskaper om hur vi kan veta något om det förflutna genom historiskt källmaterial och möten med platser och människors berättelser. Eleverna ska genom undervisningen även ges förutsättningar att utveckla förmågan att ställa frågor till och värdera källor som ligger till grund för historisk kunskap. Undervisningen ska vidare bidra till att eleverna utvecklar förståelse för att varje tids människor måste bedömas utifrån sin samtids villkor och värderingar.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur historiska berättelser används i samhället och i vardagslivet. Därigenom ska eleverna få olika perspektiv på sina egna och andras identiteter, värderingar och föreställningar.

DELAR AV CENTRALT INNEHÅLL ÅRSKURS 4–6, HISTORIA

Kring forntiden och medeltiden, till cirka 1500

- Norden befolkas. De utmärkande dragen för stenåldern, bronsåldern och järnåldern.
- Nordens kulturmöten med övriga Europa och andra delar av världen genom ökad handel och migration, till exempel genom vikingatidens resor och medeltidens handelssystem.
- Vad arkeologiska fynd, till exempel myntskatter och fynd av föremål från andra kulturer kan berätta om kulturmöten och om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män.

RELIGION

DELAR AV SYFTESSKRIVNINGEN I KURSPLANEN FÖR RELIGION, LGR11:

Undervisningen i ämnet religionskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om religioner och andra livsåskådningar i det egna samhället och på andra håll i världen. Genom undervisningen ska eleverna bli uppmärksamma på hur människor inom olika religiösa traditioner lever med, och uttrycker, sin religion och tro på olika sätt. Undervisningen ska allsidigt belysa vilken roll religioner kan spela i samhället, både i fredssträvanden och konflikter, för att främja social sammanhållning och som orsak till segregation.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur olika religioner och livsåskådningar ser på frågor som rör kön, jämställdhet, sexualitet och relationer. Eleverna ska vidare ges förutsättningar att kunna analysera och ta ställning i etiska och moraliska frågor. Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur människors värderingar hänger samman med religioner och andra livsåskådningar. Den ska också bidra till att eleverna utvecklar beredskap att handla ansvarsfullt i förhållande till sig själva och sin omgivning.

DELAR AV CENTRALT INNEHÅLL ÅRSKURS 4-6, RELIGION

- Berättelser från fornskandinavisk och äldre samisk religion
- Hur spår av fornskandinavisk religion kan iakttas i dagens samhälle.
- Hur olika livsfrågor, till exempel synen på kärlek och vad som händer efter döden, skildras i religioner och andra livsåskådningar.
- Vad religioner och andra livsåskådningar kan betyda för människors identitet, livsstil och grupptillhörighet.
- Vardagliga moraliska frågor som rör flickors och pojkars identiteter och roller, jämställdhet, sexualitet, sexuell läggning samt utanförskap och kränkning.

UPPGIFTER FÖRE, UNDER OCH EFTER LÄSNING

Att låta eleverna samtala om boken före, under och efter läsningen fungerar som ett stöd för att förstå det de läser och som en metod för att hjälpa dem att sätta ord på läsoplevelsen. Samtalet gör det också möjligt för eleverna att fördjupa sina tankar kring boken och göra kopplingar både till sig själv, omvärlden och andra texter.

Samtalen kan röra sig kring frågor om handlingen, karaktärerna, miljöerna, språket eller berättartekniska drag men också om moraliska och etiska frågor och elevernas personliga ställningstaganden i frågor som rör både läsningen och deras egna liv.

Använd dig gärna av samtalsmodeller som uppmuntrar eleverna att våga prata och delge sina tankar, till exempel EPA-modellen där eleverna först funderar Enskilt, sedan i Par för att därefter diskutera gemensamt med Alla.

FÖRE LÄSNINGEN

Innan ni läser *Asynja – Kungens grav*, kan det vara bra att väcka elevernas förförståelse för den tid som boken utspelar sig i. Ett sätt att aktivera deras förförståelse kan vara att skriva ner ord eller visa bilder som hör till vikingatiden och sedan låta eleverna med hjälp av EPA-modellen delge vad de redan vet. Under samtalet kan du som lärare samla upp de tankar, idéer, ord och begrepp som eleverna nämner. Återkoppla gärna till detta samtal under läsningen.

Har ni redan läst om vikingatiden kan du ställa mer specifika frågor som eleverna kan få fundera över och diskutera, till exempel:

- Hur var det att växa upp som barn under vikingatiden?
- Vilken skillnad var det på pojkars och flickors uppfostran?
- Vilken betydelse hade asagudarna i människornas liv?

Innan det är dags att öppna boken kan du låta eleverna, utifrån att enbart titta på omslaget och läsa baksidestexten forma sig en uppfattning om boken. Det kan vara ett sätt att väcka intresse för läsningen, men fungerar också stöttande för lässvaga elever.

SAMTALA OCH DISKUTERA GEMENSAMT I GRUPP ELLER HELKLASS.

1. Vad heter boken och vilka har skrivit och illustrerat den?
2. Vad föreställer omslaget? Utifrån omslaget och titeln, vad tror du att boken kommer att handla om?
3. Läs baksidestexten. Vad får du veta om bokens handling? Vem eller vilka personer kommer det att handla om?
4. Vad tror du kommer att hända i boken?

UNDER LÄSNINGEN

Här nedan följer förslag på olika läsförståelsefrågor att arbeta med under läsningen av boken. Eleverna kan läsa på egen hand eller så har ni högläsning. Frågorna är indelade efter bokens kapitel. Det betyder inte att du måste stanna efter varje kapitel och låta eleverna svara på frågor. Läs gärna flera kapitel, så att eleverna kommer in i boken. Kopiera och dela ut ord- och begreppslista för de som har behov av den. Frågorna kan eleverna svara på enskilt eller i par. Diskutera gärna frågorna tillsammans i grupp eller i helklass.

SUNNA S. 10

Ord och begrepp: fjättra, tyranni, gäll

1. Vem är Sunna?
2. Vilka är hennes föräldrar?
3. Vem är Surt?
4. Vad ska hända den dagen när Surt vaknar, enligt völvan Urd?
5. Vad är det pojkarna offerar inne i grottan?
6. Titta på illustrationerna på sidan 10–12. Ta hjälp av dem och texten i kapitlet för att beskriva platsen som Sunna befinner sig på. Hur uppfattar du platsen? Vilken känsla ger den?
Hur tror du att det är att bo på en sådan plats?

KAPITEL 1 KRIGARNA

Ord och begrepp: tun, förstoppad, klut

1. Vad heter platsen där Disa och hennes familj bor?
2. På vilka sätt är Disas och Odds liv olika varandra?
3. Varför har krigarna från Islandet kommit till Disas gård?

KAPITEL 1 **Plats: Jordgloben**

*Vad är typiskt för ett vikingatida samhälle och hur bor man?
Visar på karta samt om vilka orter och städer som var viktiga
på den tiden. Beskriv Uppåkras status.*

KAPITEL 2 VARFÖR ÄR DET SÅ TYST?

Ord och begrepp: härd, bål

1. Varför vaknade inte Disa när krigarna tände bålet?
2. Vad förstår Disa när hon hittar Odds fibula?
3. Varför måste Disa hämnas?

SUNNA S. 34

Ord och begrepp:

ryttla, pälsbrämad, högsäte, amma, trolovas

1. Hur märks det i texten att Sunna är kungadotter?
2. Varför ska Sunna åka till Alsnö?
3. Varför är det viktigt för Sunna att bli en völva?

KAPITEL 3 BJÖRKÖ

1. Varför måste Disa klä ut sig till pojke?
2. Hur tar hon sig till Björkö?
3. På vilket sätt är Idris annorlunda än de andra i hirden?

KAPITEL 4 RÄVUNGAR

Ord och begrepp: maläten, stursk

1. Vad innebär det att vara rävunge?
2. Vad är anledningen till att Idris har fått chansen att bli krigare, trots att han är träl?
3. Vilka är rävungarna? Ta hjälp av illustrationerna i början av boken som visar rävungarna. Kan du se vem som är vem utan att läsa namnen? På vilket sätt stämmer beskrivningarna i texten med bilderna?

KAPITEL 2 Plats: Halsband och smycken

Titta på olika typer av smycken. Tala om silver och byteshandel. Olika värden. Ovanliga fynd mer värdefulla?

KAPITEL 3 Plats: Långhuset

Titta på vilka som finns på gården och vad alla har för sysslor

KAPITEL 4 Plats: Långhuset

KAPITEL 5 GRYTAN

1. På vilket sätt vaknar Disa på morgonen?
Varför tror du att Ulf gör på det viset?
2. Vad är Grytan för något?
3. Varför förlorar Disa när hon slåss mot Hård?

KAPITEL 6 GRAVAR OCH SLAVAR

1. Vad menar Disa när hon tänker: "Tre hamnar och tre sorters människor"?
2. På vilket sätt kan en sjöorm vara både en fiende och en god vän?
3. Vilka likheter och skillnader finns det mellan Björkö och Uppåkra? Ta hjälp av texten och illustrationerna på sidan 38–39 och jämför den med illustration av Uppåkra på sidan 16–17. Ge minst två exempel. I vilken av dem skulle du vilja bo? Varför då?

SUNNA S. 68

Ord och begrepp: trilskas

1. Vad tänker Sunna när hon får syn på Dag första gången?
2. Hur skiljer sig livet på Alsnö jämfört med livet som Sunna lever hemma? Ge minst ett exempel.

KAPITEL 7 VÖLVANS SPÅDOM

Ord och begrepp: i trans

1. Vilka olika uppgifter har en völva?
2. Vad är en håg för något?
3. Hur reagerar Heid när Idris går fram till henne?

KAPITEL 4 **Plats; långhuset**

Berätta när man ansågs vara vuxen och vilka sysslor man fick ansvar för.

S. 59,172,295, Runstenar och runor. Vikingarnas skriftspråk.

KAPITEL 7 **Plats; Yggdrasil**

Völvors betydelse. Völvastav. Tecken i naturen och relationen till gudarna.

KAPITEL 8 SPÖKEN

1. Vem är Ragnar? Hur behandlar Dag honom?
2. Vilka var det som blev spöken efter döden?
3. ”Att skrämma folk har kungar alltid gjort”, säger Idris. Varför blir Disa så upprörd över de orden?

KAPITEL 9 KUNG EGG

Ord och begrepp: stålsätta sig, gravmull

1. Hur såg gravarna på gravfältet ut?
2. Beskriv hur kung Eggs spöke ser ut. Ta hjälp av både texten och illustrationerna.
3. Vad har kung Egg för uppdrag vid sin grav, enligt honom själv?

KAPITEL 10 BLODSHÄMND

Ord och begrepp: hålögd

1. Vad menas med blodshämnd?
2. Vem måste Disa döda för att få sin hämnd?
3. Vad drömmer Disa och Idris om att göra den dagen de blir fria?

KAPITEL 11 ISKUNGENS DOTTER

Ord och begrepp: däst, högväxta

1. Hur märks det att Alsnökungen är en mycket mäktig och rik kung? Ge minst två exempel.
2. På vilket sätt är Dag och Sunna lika varandra? Ta hjälp av texten och illustrationen på sidan 110.
3. Varför svimmar Disa under middagen hos kungen?

KAPITEL 8/9 Plats; Yggdrasil

*Skillnaden mellan de större religionerna i skandinavien.
Varför gå över från asatro till kristendom?*

KAPITEL 11 Plats; Skeppet

Titta på föremål som örslev och kammar. Berätta om de olika källorna vi har till hygien och utseende.

SUNNA S. 112

1. Sunna har smycken och kläder som är annorlunda än vad de bär på Björkö och Alsnö. Ge minst två exempel.
2. Vad tänker Sunna om Disa när hon får syn på henne under gillet?
3. Vad är det för kall vind som drar genom rummet, enligt krigaren Hlyttir?

KAPITEL 12 KATTERNA

Ord och begrepp: plym

1. Hur återfår Disa värmen igen efter att hon har svimmat?
2. Vem tror Disa har fört med sig kylan till Alsnö?
3. Varför vill Disa döda Sunna?

KAPITEL 13 UNDER YTAN

Ord och begrepp: missunna

1. Vem är det som försöker dränka Disa?
2. Vad är det som händer med Disa när hon befinner sig under ytan?
3. Vad är det Disa får syn på i vattnet?

KAPITEL 14 DRAKÖN

Ord och begrepp: koltbarn, gåsmarsch

1. Hur ser det ut på Drakön?
Ta hjälp av texten och illustrationen på sidan 129.
2. Vad är det i buljongen som Heid ger Disa?
3. Varför är det så viktigt att Disa dricker av buljongen?

KAPITEL 15 SVÄRDET

1. Vad är det som gör Heid så intresserad av Disa?
2. Varför tror du att Disa berättar sin hemlighet för Heid?
3. Hur ska Disa lyckas hitta svärdet som Heid vill ha?

SID 34? Plats; Skeppet

Berätta om olika typer av skepp och vad man packade.

KAPITEL 16 VÄNNER

Ord och begrepp: latrin, ok, minareter

1. Vad tror du att Idris menar när han säger till Disa ”att du aldrig brytt dig om pengar, det betyder bara att du aldrig saknat något”?
2. Varför letar de efter det magiska svärdet bland gravhögarna?
3. Idris berättar om sitt hemland för Disa. Var någonstans tror du att Idris kommer ifrån?

KAPITEL 17 SMEDEN

Ord och begrepp: benmjöl

1. Disa tycker att smeden påminner om asaguden Tor. På vilket sätt då? Ta hjälp av texten och illustrationen på sidan 146.
2. Hur gör smeden för att gjuta in kraft i ett svärd?
3. Vad menar smeden när han säger att ”den som har kontroll över Björkö, den kan göra vad den vill”?

KAPITEL 18 RIKEDOM

Ord och begrepp: bokrullar, ärg

1. Varför vill Iskungen att hans dotter ska gifta sig med Dag?
2. Idris vill arbeta med bokrullar? Vad är det för något? Varför vet inte Disa vad det är för något, tror du?
3. Varför är bronssvärd inte så bra att slåss med?

SUNNA S. 156

Ord och begrepp: försupen, bylte, skär, uthärda

1. Varför ska Sunna besöka Heid på Drakön?
2. Beskriv hur Heid ser ut. Ta hjälp av texten och illustrationen på sidan 157.
3. Varför ska Sunna äta av misteln?

KAPITEL 17/31 **Plats; Jordgloben**

Vapen och skydd. Hur stred man?

KAPITEL 19 RÅTTOR

Ord och begrepp: dörrklinkan

1. Varför är Disa rädd att Ragnar ska se dem hos smeden?
2. Hur räddar smeden Disa och Idris när Ragnar är nära upptäcka dem inne i smedjan?
3. Hur beter sig Ragnar mot smeden?
Varför beter han sig på det sättet?

KAPITEL 20 ALLA MOT ALLA

1. Hur förändras Disa och allt runt omkring henne när hon slåss mot järven?
2. Hur lyckas rävungarna vinna storslagsmålet i Grytan?
3. Varför är inte Dag glad över att rävungarna vann?

KAPITEL 21 GUDAR FINNS INTE I GROTTOR

Ord och begrepp: schakt

1. Vad handlar mardrömmen som Disa drömmer?
Vem eller vad tror du att det är som Disa ser i drömmen?
2. Varför finns inte gudar i några grottor, enligt Sigurd?
3. Vad tror du Disa menar när hon säger att ”Någonting höll på att vakna, och när det hände skulle världen bli isande kall”?

KAPITEL 22 DEN VITA ORMEN

1. Varför offrar Islandets krigare sitt ena öga?
2. Hur lyckas Disa och Idris hitta Ragnars spelpjäs i vattnet?
3. Varför tror Disa att svärdet som hon letar efter finns i vattnet, vid Norrhamn?

KAPITEL 23 IS, ELD OCH ASKA

1. Hur märks det att Iskungens krafter växer?
2. Vad kommer att hända den dag då jätten Surt vaknar?
3. Hur kommer det sig att krigarna från Islandet klarar sig när Fimbulvintern kommer?

SUNNA S. 197.

Ord och begrepp: malsten, sådor, inslag (om vävstol), varpen, bonad, trans

1. Hur skiljer sig Sunnas liv på Drakön från det liv hon är van vid att leva. Ge minst två exempel.
2. Vad är det för tyngder som Heid använder i sin vävstol?
3. Vilken uppgift har Sunna vid vävstolen?

KAPITEL 24 BORG

Ord och begrepp: rännskita, månadsblödning, ölfradga, ringrostig

1. Hur löser Disa situationen då hon får mens för första gången?
2. Varför vill Dag utrusta rävungarna med rustningar och pilbågar?
3. Varför gör slaverna uppror?

SUNNA S 213

Ord och begrepp: krumma

1. Vad säger skallen i vävstolen till Heid?
Vad tror du den menar med sina ord?
2. Vad ser Sunna i väven som Heid har vävt?
3. Hur är Dag och völvan Heid släkt med varandra?

KAPITEL 25 STÖLDEN

Ord och begrepp: fjärden, oländig

1. Hur lyckas Disa och Idris ta sig in kungens skattkammare?
2. Hur ser svärdet ut som de hittar? Ta hjälp av texten och illustrationen på sidan 224–225 för att beskriva det.
3. Vem är det som hindrar Disa och Idris från att fly från ön?

KAPITEL 26 HEMLIGHETER

1. Varför låter Sunna dem fly?
2. Vad menar Heid när hon säger att det är ”själva kärnan” i svärdet som har betydelse?
3. Idris säger att Alsnökungen också kommer dö, att han också är lurad. Vad menar han med det?

SUNNA S. 235

Ord och begrepp: förmätna

1. Varför tvingas Sunna ligga naken i en kall källa?
2. Titta på illustrationen på sidan 239. Hur tror du att det känns för Sunna att ligga i källan? Vad skulle du ha gjort om det hände dig?
3. Vad krävs för att Sunna ska få komma upp ur vattnet?

KAPITEL 27 DIKET

Ord och begrepp: ök, krake, kräk

1. Hur reagerar Idris när han får veta att Disa är en flicka? Ge minst ett exempel.
2. På vilket sätt är svärdet som Disa stulit ändå värdefullt?
3. Vad är Diket för något? Hur ser det ut där?

KAPITEL 28 UPPROR

Ord och begrepp: fåvitsk

1. Vilken uppgift har Borg om det kommer fiender?
2. Hur har slaverna fått tag i så mycket vapen?
3. Hur skiljer sig slaget mellan slaverna och krigarna med den bild Disa har av hur en strid går till? Ge minst ett exempel.

KAPITEL 29 FLYKT

Ord och begrepp: eder

1. Vart har slaverna tagit vägen under natten?
2. Vad hoppas Disa att striden på Alsnö ska bli som?
3. Hur tror du att det kommer gå i striden?

SUNNA S. 262

Ord och begrepp: tumult

1. Varför föraktar Sunna Alnsökungen?
2. Hur förändras bilden av Sunna i kapitlet? På vilket sätt framstår Sunna som mer godhjärtad än tidigare? Ge ett exempel.

KAPITEL 30 HAT

1. Varför tvingas kungens barn att titta på den blodiga striden?

KAPITEL 31 STRID

Ord och begrepp: förebrående

1. Titta på illustrationen på sidan 266 och läs kapitlet. Vilka är personerna? Hur tror du att de känner sig?
2. Hur lyckas Disa rädda livet på Dag?
3. Varför kan inte Disa glömma smedens ögon?

KAPITEL 32 HEDERSRÄVUNGE

Ord och begrepp: mäsä, avträdet

1. Vad får Disa för gåva av kungen?
2. Varför tror du att Heid varnar Disa för kungar?
3. Hur hittar Disa det som finns nere på marken?

SUNNA S. 279

Ord och begrepp: kvillrande

1. På vilket sätt har källan på Drakön förändrats sedan Sunna besökte den första gången?
2. Vilket svärd tror du att det är som Sunna ser för sitt inre?

KAPITEL 33 ORMEN VISAR VÄGEN

Ord och begrepp: mörbultad

1. Vilken inre syn får Disa i samma ögonblick som ormen lapar i sig hennes blod?
2. Vart för ormen henne?
3. Hur lyckas hon ta sig in i graven?

KAPITEL 34 KUNGENS GRAV

Ord och begrepp: durken, evärdliga

1. Vilka är det som kämpar om svärdet i kung Eggs grav?
2. Vad händer när Disa håller i svärdet? Hur lyckas hon vinna det?
3. Titta på illustrationerna som hör till kapitlet på sidorna 289-296. Beskriv vad du ser på bilderna? Hur tror du att det känns att vara instängd i en stor och mörk grav med ett spöke?

KAPITEL 35 GÅVAN

1. Varför ändrar sig Heid, varför vill hon inte ha svärdet?
2. Hur känns det för Disa när hon håller i svärdet?
3. Vem fanns inuti kung Eggs kropp?

KAPITEL 36 ODD

1. Varför tror du Odd visar sig för Disa?
2. Varför vill inte Disa längre döda Sunna?
3. Vad är det för uppdrag som Disa ger sig själv i slutet av boken?

EFTER LÄSNINGEN

Efter läsningen passar det att ha ett avslutande boksamtal och att arbeta med några av de historiska teman som är kopplade till boken. Sist i handledningen finns också förslag på några kreativa övningar som passar att göra i anslutning till läsningen.

BOKSAMTAL

Samtala utifrån nedanstående frågor.

1. Hur gick det för personerna i boken? På vilket sätt tycker du att personerna förändrades under bokens gång?
2. Vilken var den mest spännande delen i boken?
Varför tycker du det?
3. Vem skulle du vilja vara i berättelsen? Berätta varför?
4. Var det något som du tyckte var konstigt eller som du undrade över i berättelsen? Vad var det?
5. Finns det något i boken som du, trots att den utspelar sig på vikingatiden, kan känna igen dig i? Ge exempel.
6. Vad fanns det i boken som påminde om vår tid och vår värld?
Ge några exempel.
7. På vilket sätt påminner boken om andra böcker, filmer, spel som du har läst eller sett?
8. Vilken effekt tycker du att illustrationerna har i boken?
Fanns det någon scen eller händelse i boken där du skulle velat ha en illustration?
9. Hela kapitel 34 består av svarta sidor med vit text.
Varför tror du att de som gjort boken har gjort är så?
Vilken effekt tycker du att det ger att sidorna är "omvända"?
10. Tycker du att boken slutade lyckligt eller olyckligt?
Förklara hur du tänker.
11. Hur tror du att det kommer att gå för Disa och Idris i nästa del av Asynja-serien? Vad tror du kommer att hända?

HISTORISKA TEMAN

Här nedan följer en presentation av några teman i historia som du kan arbeta parallellt med läsningen av boken.

SAMHÄLLET UNDER VIKINGATIDEN

I boken presenteras två samhällen; den lilla bondebyn Uppåkra och den stora handelsplatsen på Björkö. Vilka andra städer och platser var viktiga för människorna under vikingatiden, både här och utomlands? Hur försvarade man borgen i Björkö vid ett eventuellt anfall? Läsaren får också en ganska god inblick hur samhället var uppdelat mellan män och kvinnor, pojkar och flickor, fria och ofria, barn och vuxna. Man får ta del av både vardagsliv som krigarliv. Hur såg en hall ut? Vad är ett långhus?

POJKAR OCH FLICKOR

Det var stora skillnader på hur pojkar och flickor uppfostrades under vikingatiden? Disa är på många sätt ett undantag. Vad förväntades av en pojke respektive en flicka? Vad hände med den som bröt normen? Gick det ens att bryta den? När betraktade vuxenvärlden ett barn som vuxen? Hur hanterar Disa situationen när hon får sin första menstruation?

KLÄDER, SMYCKEN OCH HYGIEN

Kläder och smycken spelar stor roll i boken. Spännena, fibulorna, som bärs ser olika ut beroende var man kommer ifrån. Olika metaller som man handlat med under resor i öst och väst. Vilka fynd har gjorts av dyrbara smycken i Sverige. I boken bär de rika tyger från fjärran länder medan vanligt folk bär hosor och tunikor, slaverna nästan inget alls. Under detta tema skulle man också kunna fördjupa sig i hygien under vikingatiden. Hur ofta tvättade man sig? Var tvättade man sig? Hur såg man på renlighet och smuts?

MAT

Vad åt man under vikingatiden? I boken finns flera exempel på olika maträtter och drycker. Även här görs det skillnad på fattig och rik. Rävungarna blir överlyckliga när de får kött till middag? Vad var annars deras vardagliga föda? Vilka influenser fick man från andra länder och områden?

VAPEN

Krigare måste ha vapen och rustningar för att kunna kriga. Vilka vapenslag fanns under denna tid? Vad tillverkades de av? Varför är brons inte någon bra metall i ett svärd? I boken framställs också hur viktigt smedens arbete är, inte bara med att tillverka svärd, utan också att ingjuta kraft i det. Smeden är så viktig att kungen skonar honom, trots att han är en av de största upprorsmakarna.

SKRIFTSPRÅKET

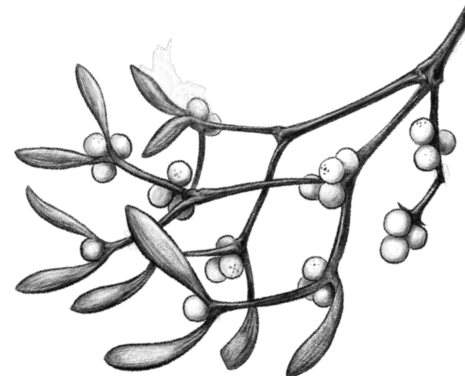
I boken märks framför allt skriftspråket i Neidestams illustrationer. Eleverna kan till exempel roa sig med att översätta vad det står. Här passar det också bra att presentera de olika runalfabeten och prata om på vilka material man oftast skrev på (trä, vilket gör att texterna idag är förmultnade och borta) och vilken funktion runstenarna hade. Eleverna kan få fundera över varför alfabetet övergavs till slut? Idris är en pojke som har lärt sig att läsa ett annat alfabet och skulle hellre ägna sig åt bokrullar än att slåss.

RELIGIONER OCH MYTER

De religiösa inslagen och den nordiska mytologin är ständigt närvarande i boken. Här nämns asagudar som Oden, Tor och Freja och andar och väsen som asynjor, diser, nornor, fylgjur och valkyrior. Här anas undergångsmyten om Ragnarök som börjar med fimbulvinter och jätten Surt som släpps lös. Men mest fokus i boken ligger på völvorna, shamanerna kunde uppnå trans och få kontakt med andevärlden. Här finns alltså mycket att utforska tillsammans med eleverna.

SYNEN PÅ DÖDEN

Ett särskilt avsnitt skulle man kunna ägna åt vikingarnas syn på döden. Vad är Valhall och Hel? Varför är Disa så orolig att hennes familj inte ska komma till Valhall? Varför är blodshämnden den enda vägen? Hur begravde man människor? Var det olika begravningar för rika och fattiga? I kapitel 34 befinner sig Disa inuti kung Eggs grav. Vad finns i graven mer än han själv? Varför får han med sig så många dyrbarheter?

SKRIVUPPGIFTER

Här nedan följer ett par skrivuppgifter som eleverna kan arbeta med efter läsningen.

SKRIV EN SCEN UR NÅGON ANNANS PERSPEKTIV

I boken är det Disa som till stor del berättar i jagform. Välj en händelse ur boken och skriv den ur någon annan persons perspektiv. Vad tänker till exempel Idris, Heid eller Ragnar?

Läs och skriv med alla sinnen

A. Tänk dig att du själv står i Kung Eggs grav som Disa gör i kapitel 34. Du är alldeles ensam. Hur ser det ut i graven? Hur luktar det? Vad hör du? Vad känner du? Beskriv gravens insida med alla dina sinnen. Inspireras av Lina Neidestams illustrationer från kapitlet. Plötsligt dyker någon upp i graven? Vem är det? Vad händer? Vad gör du? Skriv och berätta.

B. Tänk dig att du är på Drakön för att bli völva. Heid tar hand om dig, och tvingar dig att äta konstiga växter eller göra hemska saker. Hur ser Heid ut? Hur luktar hon? Vad säger hon? Vad gör hon? Använd alla dina sinnen för att beskriva Heid och Drakön. Berätta hur du blir en völva, till slut. Ta hjälp av Lina Neidestams illustrationer från Drakön.

Vad är en völva?

Heid och Sunna är völvor. I boken får du veta en hel del om vilka uppgifter de hade under vikingatiden. Din uppgift är att skriva en beskrivande faktatext och berätta vad en völva var för något och vilka uppgifter de hade i vikingasamhället. Varför hade de en stav? Hur kom de i kontakt med andevärlden?

För att skriva din beskrivande faktatext behöver du ta reda på vilket struktur och typ av språk en sådan text har. Glöm inte att redovisa vilka källor du har använt.

Gör en egen Asynja-illustration

Välj ut en favoritscen ur boken och illustrera den. Läs texten noga för att skapa inre bilder hos dig själv. Hur ser människorna ut? Hur ser platsen ut? Vad är det för stämning?

Fundera vilket material du vill använda när du skapar. Blyerts, tusch, kol eller vattenfärger?

ORD- OCH BEGREPP FRÅN VIKINGATIDEN

Völva var en spåkvinna som genom trans kunde uppnå kontakt med andevärlden.

Galder var en slags trolldans som sjöngs av völvarna.

Gille kallas de stora fester med mat och dryck som vikingarna hade.

Mjödhorn är ett ihåligt horn som man drack mjöd, ett slags honungsvin, ur.

Hall kallades det hus eller plats där vikingarna höll sina fester eller viktiga möten

Träl var namnet på en slav eller ofri människa under vikingatiden.

Hird kallades kungens personliga skara av krigare.

Särk var under vikingatiden ett plagg utan ärmar.

Krigsman är ett annat ord för krigare

Hjaltland var vikingarnas namn på Shetlandsöarna, idag en ögrupp som tillhör Skottland.

Hosor är en slags byxor, tyg som omsluter benen.

Rakfisk liknar surströmming och är gjord på rå, jäst fisk som öring, sik eller röding.

Tunika är en längre tröja som vikingarna bar som ytterplagg

Kubbstol är en möbel som är tillverkad av ett enda stycke trä, ofta en stam som gröpts ur.

Håg kan bland annat betyda människas innersta, det vill säga själen eller anden.

Valhall ligger i Asgård och är guden Odens och alla fallna krigares boning.

Hel är namnet på dödsrikets gudinna, men också själva namnet på dödsriket.

Dra i viking betyder att åka ut på vikingafärder med båt.

Asagud är en gud i den nordiska mytologin, till exempel Oden och Freja.

Asynja är det samlade namnet på de kvinnliga asagudarna, till exempel Freja och Saga.

Småfolket är små människoliknande väsen i sagor och folktro, till exempel vättar och tomar.

Hnefatafl är ett nordiskt brädspel.

Torkmälta är ett hus eller utrymme där man i en process "mältade" kornet som skulle bli öl.

Gobeläng är en vävd tapet.

Mjöd eller honungsvin är en alkoholhaltig dryck som framställts genom att jäsa honung.

Bard är en diktare eller sångare.

Valkyria är ett kvinnligt väsen som för de som stupat i strid till Valhall eller Folkvang.

Nornor är ödesgudinnor.

Vårdkase består av ved som placerats på en hög kulle och som tänds för att signalera till andra om att fiender är på intåg eller att krigare ska samlas.

Brynja är ett slags skyddskläder för krigare och som består av små sammanlänkade metallringar.

Hjalt kallas handtaget på ett svärd.

Särkland var vikingarnas namn på området kring Kaspiska havet.

Rorsman kallas den person som styr ett skepp, till exempel ett vikingaskepp.

Fimbulvinter var en tre år lång vinter utan någon sommar och sågs som ett tecken på att jordens undergång, Ragnarök var nära.

Palissad är ett högt skyddsstaket som är byggt av trästolpar, som körts ner i marken.

Mundering betyder all klädsel och skydd som exempelvis en krigare har på sig.

Läderharnesk är ett bröst- och ryggskydd av läder som används av krigare.

Benlindor är tyg som bärs runt benen.

Danernas rike var vikingarnas namn på Danmark.

Koger är en behållare för pilar.

Goternas ö är namnet på Gotland.

Kvanne är en ört.

Blota är ett annat namn för att offra till gudarna så att de uppfyller ens önskningar.

Härnad betyder att ge sig ut i krig, ofta till sjöss.

Vårdträd är ett träd som ofta står centralt på en gård och som på vikingatiden antogs hysa en skyddsande som tog hand om gårdens folk.

Diser är kvinnliga gudaväsen som kan vara både snälla och onda.

Fylgia är ett övernaturligt väsen som följer människan och är en kvinnlig skyddsande.